



Archeologienota

Zaventem, Tramlaan

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies.....	2
2.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	2
2.2	Waardering archeologische vindplaatsen	2
2.3	Impactbepaling	3
2.4	Bepalingen van de maatregelen	4
2.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	4
2.4.2	Volledigheid van het (voor)onderzoek	4

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Zaventem, Tramlaan
Ligging	Tramlaan, deelgemeente Sterrebeek, gemeente Zaventem, provincie Vlaams-Brabant
Kadaster	Gemeente Zaventem, deelgemeente Sterrebeek, Afdeling 4, openbaar domein
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2021-0408
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2021C340)

Actoren

Auteur	Margot Vander Cruyssen
Betrokken actoren	Margot Vander Cruyssen Michiel Steenhoudt
Betrokken derden	nvt

Plangebied

Oppervlakte plangebied	Ca. 50.000 m ²
Kartering gewestplan	Ca. 26.600 m ²

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het onderzoeksgebied is volgens het beschikbare historische kaartmateriaal steeds (deels) ingepalmd door een (verharde) weg, geflankeerd door velden en akkers, minstens vanaf de 18de eeuw. Doorheen de tijd geraakte de ruime en directe omgeving van het plangebied meer en meer bebouwd, enkele delen zijn nog steeds omgeven door velden en akkers. Op het einde van de 19de eeuw werd een tramlijn aangelegd tussen Brussel en Sterrebeek ter hoogte van het plangebied. Deze bevond zich direct ten noorden van een wegbaan. In het midden van de 20ste eeuw werd de tramlijn vervangen door een buslijn en werd de huidige Tramlaan gevormd. Deze loopt rechtlijnig door het landschap naar het centrum van Sterrebeek. De aanleg en opgave van de tramlijn en de oude wegen direct ten zuiden van de huidige Tramlaan en de aanleg van de nieuwe Tramlaan met mogelijke vernieuwingen en herstellingen en de aanwezige nutsleidingen hebben de bodem met zekerheid in enige mate geroerd. Een landschappelijke boring uitgevoerd in het kader van de geplande aardgasleiding in het uiterste westen van het plangebied (LB 113) toonde een verstoorde bodemopbouw aan (zie hoger en AN ID 7627¹). Ook de aanplanting en aanwezigheid van bomen, fietspaden en opritten langs de rand zullen de nodige verstoring met zich hebben meegebracht. Tevens is binnen het plangebied een ondergrondse aftakking van de Kleine Maelbeek of Moerriool aanwezig, vanaf het uiterste westen tot aan het kruispunt met de Zeestraat, bijna uiterst oostelijk. Ook in het westen, tot aan het kruispunt van de Tramlaan met de Molenstraat, is in een recent verleden een nieuwe aardgasleiding aangelegd. Voor de oudere perioden is geen informatie beschikbaar over de al dan niet aanwezigheid van artefacten, sporen en/of structuren uit deze perioden.

2.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen.

In landschappelijk opzicht is het plangebied in de vallei van de Kleine Maelbeek gesitueerd. De Kleine Maelbeek stroomt direct ten zuiden van het plangebied. Beekdalen zijn vanuit archeologisch oogpunt interessante locaties aangezien ze in het verleden altijd een aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens. De lagergelegen delen dicht bij het water leverden in eerste instantie het levensnoodzakelijke water, maar ook een aanbod aan voedsel, zoals vis en watervogels. De hoger gelegen delen, aan de rand van het dal, waren op hun beurt geschikt om zich al dan niet tijdelijk te vestigen. Ook waren in deze hogere delen andere voedingsbronnen in de aanbieding. Randen van beekdalen kennen dan ook veel archeologische vindplaatsen: infrastructurele constructies zoals bruggen, knuppelpaden of wegen. Verder kunnen diverse voorwerpen die werden gebruikt bij de visvangst en/of jacht worden aangetroffen, naast afval van de nederzettingen en eventuele rituele deposities. De natte condities binnen het beekdal zorgen daarenboven voor een goede conservering van deze organische resten. Alhoewel de verwachting voor het aantreffen van archeologische resten in beekdalen als hoog kan worden beschouwd, is de trefkans daarentegen eerder laag door de spreiding ervan. Het betreft in vele gevallen kleine concentraties binnen een ruimer landschap.

In de omgeving van het plangebied zijn enkele waarden gekend uit de steentijden. Meteen ten noorden en ten zuidwesten van het plangebied heeft een grootschalig onderzoek plaatsgevonden in het kader van de aanleg van een nieuwe aardgasleiding. Ten noorden werden echter zowel tijdens het verkennend als waarderend archeologisch booronderzoek geen artefacten ingezameld die

¹ VAN HOECKE 2020

ontegensprekelijk op de aanwezigheid van een vuursteenvindplaats wezen. Verder waarderend steentijdonderzoek werd niet nuttig geacht. Ten zuidwesten werd tijdens het landschappelijk bodemonderzoek een AC-profiel geregistreerd met verstoorde delen aan de Arthur Dezangrélaan. Hier werden geen bijkomende archeologische boringen gezet. Het uitgevoerde onderzoek waarbij archeologische boringen werden gezet bevond zich op een hoger gelegen deel in het landschap. Het onderzoek ten zuidwesten bevond zich binnen een min of meer gelijkaardig landschap als het huidige plangebied, in een beekdal. De landschappelijke en bodemkundige situatie is eerder met deze laatste te vergelijken. Het aangetroffen verstoorde bodemprofiel langs de Arthur Dezangrélaan kan mogelijk ook binnen het plangebied verwacht worden door de vele gekende verstoringen veroorzaakt door de aanleg, afbraak en herstellingen van de straat en tramlijn.

Ten oosten van het plangebied, in de buurt van een Romeinse weg, is een Romeinse muntschat aangetroffen waardoor enige Romeinse aanwezigheid in de omgeving verwacht kan worden. Tijdens het uitgevoerde onderzoek in het kader van de geplande aardgasleiding werden geen waardevolle archeologische sporen en/of vindplaats aangetroffen. In de omgeving van het plangebied zijn enkele volmiddeleeuwse burchten en kastelen gekend, voornamelijk ten zuiden van de Kleine Maelbeek.

Volgens het historisch kaartmateriaal is de Tramlaan reeds lange tijd aanwezig in het landschap, zeker vanaf de postmiddeleeuwen. Echter volgde de loop van de straat meer de contouren van het landschap en werd de straat in het midden van de 20ste eeuw rechtgetrokken wanneer de tramlijn werd omgevormd tot buslijn. De Tramlaan werden steeds omgeven door velden, akkers en natte weilanden welke doorheen de tijd meer en meer bebouwd geraakten en de economische bloei van de omgeving aantoonde.

Vanwege de landschappelijke situering en de reeds gekende archeologische waarden is de archeologische verwachting voor vondsten, sporen en/of structuren vanaf de steentijden bestaande. Deze archeologische verwachting wordt echter getemperd door de reeds gekende verstoringen binnen de contouren van het plangebied. De aanleg en afbraak van de tramlijn tussen het einde van de 19de eeuw en het midden van de 20ste eeuw, de aanleg van de aanwezige verhardingen en voornamelijk nutsleidingen hebben met zekerheid de bodem in enige mate geroerd. Voor de aanleg van de nutsleidingen kan uitgegaan worden van gemiddelde verstoringsdiepten tussen 50 en 80 cm-MV en breedte per leiding rond 50 cm. Ook de aanwezige bomen, verkeerspalen, putdeksels en mangaten zullen enige verstoring teweeg gebracht hebben. Net zoals de aanwezigheid van een recent geplaatste aardgasleiding. Tevens is een ondergrondse riool, of aftakking van de Kleine Maelbeek aanwezig binnen het plangebied, ter hoogte van het geplande fietspad. Zie ook Plan 6 in het verslag van resultaten en plannen in bijlage. De exacte diepte van de Moerriool is niet gekend.

2.3 Impactbepaling

Voor de geplande werken zullen bestaande verhardingen opgebroken worden en zullen enkele bomen gerooid te worden. Het nieuwe fietspad zal een totale lengte beslaan van ongeveer 2 km. Het fietspad zelf zal een breedte tussen 2 en 4 m hebben met aan weerszijden een groenzone of verharde zone als parkeerstrook, inrit of bushalte. Er wordt uitgegaan van een maximale diepteverstoring van 67 cm-MV ter hoogte van het fietspad. De geplande werken zullen de bodem verstoren over een gemiddelde breedte tussen 11 en 13 m (fietspad + omgevingsaanleg). De vele aanwezige nutsleidingen en ondergrondse waterloop de Kleine Maelbeek blijven grotendeels onverstoord of worden verplaatst waar nodig.

2.4 Bepalingen van de maatregelen

2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Om het potentieel op kennisvermeerdering bij verder (voor)onderzoek te bepalen dient de archeologische verwachting geconfronteerd te worden met de geplande bodemingrepen. Enkel wanneer deze eventueel aanwezig archeologisch erfgoed dreigen te verstoren is namelijk noodzaak tot verder onderzoek. Bij de geplande werken zal een nieuw fietspad aangelegd worden met een totale lengte van ongeveer 2 km. Het fietspad zelf zal een breedte hebben tussen 2 en 4 m en een diepteverstoring van maximaal 67 cm-MV bezorgen. Het fietspad wordt omgeven door groenzones en/of opritten voor de aanwezige woningen. Hier wordt uitgegaan van een geplande verstoringsdiepte tussen 40 en 60 cm-MV ter hoogte van de verhardingen. De maximale breedte van de geplande werken (fietspad + omgevingsaanleg) situeert zich tussen 11 en 13 m.

De eerder beperkte, onverstoorte breedte (locaties waar geen nutsleidingen of moerriool gelegen zijn) is geenszins interessant voor sporenarcheologie, omdat slechts een verspreid en versnipperd beeld bekomen kan worden bij verder onderzoek. Uitbreidingsmogelijkheden bij eventuele toekomstige werken zijn vrijwel uitgesloten door de aanwezige rijbaan ten noorden en de vele aanwezige woningen ten zuiden. De beperkte breedte kan eventueel wel overwogen worden voor artefactenarcheologie, zeker wanneer het uitgevoerde onderzoek meteen ten westen van het plangebied in beschouwing wordt genomen. Echter, zorgen de aanwezige verhardingen, vele nutsleidingen en verstoringen ook hier voor een moeilijk uitvoerbaar (voor)onderzoek. Voor de aanleg van de nutsleidingen kan uitgegaan worden van gemiddelde verstoringsdiepten tussen 50 en 80 cm-MV en breedte per leiding rond 50 cm. De aanwezige leidingen zullen grotendeels onaangeroerd blijven bij de geplande werken, waardoor geconcludeerd kan worden dat de nieuwe verstoringsdiepte niet dieper dan deze leidingen zal reiken. In het algemeen zullen de geplande werken binnen het gabarit van de bestaande wegkoffer, berm en bestaande verharding vallen. Ook de historische verstoringen door de aanleg en afbraak van de tramlijn dienen in beschouwing genomen te worden.

De algemeen gemiddelde tot hoge archeologische verwachting van het plangebied in het landschap moet bijgesteld worden naar zeer laag vanwege de reeds gekende verstoringen en vanwege de aard van de geplande ingrepen die beperkt zijn in breedte en diepte. Al deze zaken in acht genomen zal verder onderzoek in het kader van deze werken geen potentieel op kennisvermeerdering vormen.

2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende bepaald worden. Op basis van de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek² is verder vooronderzoek niet aangewezen.

² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3